

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ЗАПОШЉАВАЊУ СТРАНАЦА

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет

Члан 1.

Овим законом уређују се услови и поступак за запошљавање странаца у Републици Србији (у даљем тексту: Република) и друга питања од значаја за запошљавање и рад странаца у Републици.

Основни појмови

Члан 2.

Странцем, у смислу овог закона, сматра се лице које нема држављанство Републике.

Запошљавањем странца, у смислу овог закона, сматра се закључивање уговора о раду или другог уговора којим странац, без заснивања радног односа, остварује права по основу рада у складу са законом.

Самозапошљавањем странца, у смислу овог закона, сматра се запошљавање странца у привредном субјекту или другом облику делатности, у складу са законом, у коме је тај странац једини или контролни члан.

Послодавцем, у смислу овог закона, сматра се домаће правно или физичко лице регистровано за обављање делатности у Републици, као и организациона јединица страног послодавца регистрована за обављање делатности у Републици.

Страним послодавцем, у смислу овог закона, сматра се страном правно или физичко лице регистровано у иностранству за обављање делатности.

Упућеним лицем, у смислу овог закона, сматра се странац који је запослен код страног послодавца код кога остварује права из рада, а који, привремено, на територији Републике обавља послове из делатности страног послодавца, у складу са законом, односно потврђеним међународним споразумом.

Примена закона

Члан 3.

Странац се запошљава у Републици ако су испуњени услови предвиђени законом, односно потврђеним међународним споразумом.

Услови за запошљавање странца предвиђени овим законом не примењују се на запошљавање странца који:

1) има право на привилегије и имунитет у складу са потврђеним међународним споразумима;

2) у Републици, без заснивања радног односа, борави ради обављања послова на основу одговарајућих уговора или споразума са међународним организацијама, између надлежних институција, надлежних институција и страних послодаваца или у оквиру међународних пројеката о стручно-техничкој сарадњи, образовању или истраживању;

3) је дописник акредитован у Републици или извештач страних медија;

4) у Републици борави ради обављања верских послова и верске службе или организује, односно спроводи добротворне акције у оквиру регистрованих цркава и верских заједница у Републици, у складу са законом;

5) је волонтер, у складу са законом којим се уређује област волонтирања;

6) на основу уговора закључених између органа надлежних за послове одбране или унутрашње послове обавља послове од интереса за Републику или за потребе одбране или безбедности земље или се усавршава у овим областима;

7) је члан посаде брода, односно ваздухоплова, или обавља послове у друмском или железничком саобраћају и запослен је код страног послодавца;

8) са статусом уметника или спортисте, у Републици борави на уметничком, културном или спортском догађају, као и пратеће организацијско и техничко особље које припрема уметнички или спортски догађај;

9) је члан спасилачке јединице која пружа помоћ приликом отклањања последица несрећних случајева и природних катастрофа, као и случајева хуманитарне помоћи;

10) самостално или за потребе страног послодавца у Републици борави ради обављања послова опремања и излагања опреме и експоната на трговинским и другим сајмовима и изложбама.

Услови за запошљавање странца предвиђени овим законом не примењују се и на запошљавање странца чији боравак у Републици не траје дуже од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику, и то на странца који:

1) је власник, оснивач или заступник правног лица, као и члан органа тог правног лица или његове организационе јединице регистроване за обављање делатности у Републици, у складу са законом, ако није у радном односу у том правном лицу;

2) у Републици борави ради успостављања пословних контаката или присуствовања пословним састанцима и без

остваривања прихода у Републици обављања других пословних активности које се односе на припрему страног послодавца да успостави присуство и отпочне са радом у Републици (пословни посетилац);

3) је предавач или истраживач који учествује у организованим професионалним скуповима или истраживачким пројектима или обавља рад у циљу представљања или спровођења различитих научних и техничких достигнућа, као и његово пратеће особље;

4) лично обавља привремене образовне, спортске, уметничке, културне и друге сличне активности, у организацији овлашћених организација, државних органа или органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, као и на његово пратеће особље;

5) је упућено лице које у Републици изводи радове на основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес.

Једнак положај

Члан 4.

Странац који се запошљава у Републици у складу са овим законом, има једнака права и обавезе у погледу рада, запошљавања и samozapošljavanja као и држављани Републике, ако су испуњени услови у складу са законом.

Странац се сматра незапосленим у складу са прописима о запошљавању и остварује једнака права као држављани Републике ако су испуњени услови у складу са овим законом.

Странац који је запослен код послодавца супротно одредбама овог закона има право на накнаду зараде која му припада за обављени рад у складу са прописима о раду, са припадајућим порезима и доприносима за обавезно социјално осигурање, за цео период радног ангажовања, као и накнаду трошкова које је имао због незаконитог запошљавања.

Странац има право да буде правовремено и потпуно обавештен о правима из ст. 1– 3. овог члана.

II. УСЛОВИ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ СТРАНЦА

1. Слободан приступ тржишту рада

Члан 5.

Право на слободан приступ тржишту рада у Републици, односно на запошљавање, самозапошљавање и остваривање права по основу незапослености, осим ако међународним споразумом који обавезује Републику није предвиђено другачије, имају:

1) држављани држава чланица Европског економског простора и Швајцарске Конфедерације (у даљем тексту: ЕЕП и Швајцарска Конфедерација) који своје право доказују држављанством државе чланице ЕЕП и Швајцарске Конфедерације;

2) чланови породице држављана из тачке 1) овог става, који нису држављани држава чланица ЕЕП и Швајцарске Конфедерације и имају одобрење за привремени боравак за чланове породице или стално настањење у тим државама којим доказују своје право на слободан приступ тржишту рада, а у Републици имају обезбеђено становање, здравствено осигурање и средства за издржавање која гарантују да неће постати корисници социјалне помоћи.

Под члановима породице држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације сматрају се:

1) супружници у браку или ван брака држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације, у складу са законом;

2) директни потомци држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације млађи од 21 године живота или директни потомци његовог супружника у браку или ван брака, млађи од 21 године живота;

3) усвојена деца млађа од 21 године живота или пасторци држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације или његовог супружника у браку или ван брака, млађи од 21 године живота;

4) лица из тач. 2) и 3) овог става старија од 21 године живота која нису у стању да се самостално издржавају, односно које је дужан да издржава држављанин ЕЕП и Швајцарске Конфедерације или његов супружник у браку или ван брака;

5) директни преци држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације или директни преци његовог супружника у браку или ван брака, које је држављанин ЕЕП и Швајцарске Конфедерације или његов супружник у браку или ван брака дужан да издржава.

Члан 6.

Слободан приступ тржишту рада у Републици лице из члана 5. овог закона има и ако:

- 1) му радни однос престане за време привремене неспособности за рад због болести или повреде на раду;
- 2) без своје кривице остане без посла, који је у Републици трајао најмање годину дана и ако су пријављена као незапослена лица организацији надлежној за послове запошљавања;
- 3) је укључен у програме додатног образовања и обуке.

Члан 7.

Држављанину државе чланице ЕЕП и Швајцарске Конфедерације право на слободан приступ тржишту рада траје шест месеци након престанка запослења ако му је:

- 1) престао радни однос на одређено време који је трајао краће од 12 месеци и ако је пријављен као незапослено лице организацији надлежној за послове запошљавања;
- 2) у првих 12 месеци боравака без његове кривице престао радни однос на неодређено време и ако је пријављен као незапослено лице организацији надлежној за послове запошљавања.

2. Услови за запошљавање странаца

Члан 8.

Запошљавање странца остварује се под условом да поседује одобрење за привремени боравак или стално настањење у складу са законом и дозволу за рад у складу са овим законом, ако овим законом није другачије утврђено.

Запошљавање странца остварује се и без одобрења за привремени боравак или стално настањење у складу са законом ако странац има пријаву боравишта у складу са законом и пријаву рада у складу са овим законом.

Докази о испуњавању услова за запошљавање странца у складу са овим законом обавезно се чувају у пословном простору у коме странац ради.

Врсте дозвола за рад

Члан 9.

Дозволом за рад, у смислу овог закона, сматра се акт на основу којег странац може да се запошљава или самозапошљава у Републици, у складу са законом.

Дозвола за рад се може издати као:

- 1) лична радна дозвола и
- 2) радна дозвола.

За исти временски период може се издати само једна врста дозволе за рад.

Лична радна дозвола

Члан 10.

Лична радна дозвола је дозвола за рад која странцу у Републици омогућава слободно запошљавање, самозапошљавање и остваривање права по основу незапослености, у складу са законом.

Лична радна дозвола издаје се на период док траје лична карта издата странцу који има одобрење за стално настањење или на период док странац има привремени боравак, односно док лице има одговарајући статус избеглице или статус лица из посебне категорије странаца у Републици.

Члан 11.

Лична радна дозвола се издаје на захтев странца ако:

- 1) има одобрење за стално настањење;
- 2) има статус избеглице, у складу са прописима о азилу, осим лица са територије бивше СФРЈ којима је статус избеглице признат у складу са прописима о избеглицама, на која се овај закон не примењује;
- 3) припада посебној категорији странца.

Лична радна дозвола се може издати у случајевима утврђеним међународним споразумом који обавезује Републику, у складу са тим споразумом.

Лична радна дозвола се ради спајања породице издаје и на захтев члана уже породице странца из става 1. тач. 1-2) овог члана који има одобрење за стално настањење или привремени боравак, као и странца члана породице држављана Републике и странца српског порекла до трећег степена сродства у правој линији, уколико лице испуњава услов у погледу минималних година живота за заснивање радног односа у складу са прописима о раду.

Под члановима уже породице сматрају се супружници у браку или ван брака странца који има личну радну дозволу, малолетна деца рођена у браку или ван брака, малолетна усвојена деца или малолетни пасторци, као и други чланови породице, у складу са законом којим се регулише боравак странаца.

Члан 12.

Под посебном категоријом странаца којима се може издати лична радна дозвола сматрају се: тражилац азила, лице коме је одобрена привремена заштита, жртва трговине људима и лице коме је одобрена супсидијарна заштита, у складу са законом.

Тражиоцу азила лична радна дозвола се може издати годину дана након подношења захтева за азил, ако одлука о том захтеву није донета без његове кривице, за период од шест месеци уз могућност продужења, док траје статус тражиоца азила.

Лицу коме је одобрена привремена заштита лична радна дозвола издаје се за време трајања статуса особе са привременом заштитом.

Жртви трговине људима лична радна дозвола се издаје за време трајања дозволе боравака.

Лицу коме је одобрена супсидијарна заштита лична радна дозвола издаје се за време трајања статуса особе са супсидијарном заштитом.

Радна дозвола

Члан 13.

Радна дозвола је врста дозволе за рад која се издаје као:

- 1) радна дозвола за запошљавање;
- 2) радна дозвола за посебне случајеве запошљавања;
- 3) радна дозвола за самозапошљавање.

Странац са радном дозволом сме у Републици да обавља само послове за које је добио дозволу, односно послове из делокруга радног места на коме је запослен по основу добијене радне дозволе.

а) Радна дозвола за запошљавање

Члан 14.

Радна дозвола за запошљавање издаје се на захтев послодавца, у складу са стањем на тржишту рада, под условима да послодавац:

1) шест месеци пре подношења захтева за радну дозволу за запошљавање није доносио програм решавања вишка запослених, у складу са прописима о раду;

2) три месеца пре подношења захтева за радну дозволу за запошљавање није пронашао држављане Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странца са личном радном дозволом, одговарајућих квалификација са евиденције организације надлежне за послове запошљавања;

3) приложи предлог уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада, у складу са законом.

Радна дозвола за запошљавање издаје се за запошљавање странца који има одобрење за привремени боравак и испуњава све услове из захтева послодавца који се односе на одговарајућа знања и способности, квалификације, претходно искуство и др.

Радна дозвола за запошљавање издаје се за планирани период запослења, а најдуже док траје привремени боравак.

Послодавац из става 1. овог члана сноси трошкове издавања радне дозволе из става 1. овог члана и исте не може да пренесе на странца.

Члан 15.

Послодавац на чији захтев је издата радна дозвола за запошљавање је у обавези да:

1) пријави странца на обавезно социјално осигурање, у складу са законом;

2) обавести организацију за запошљавање ако странац не отпочне са радом у року од 15 дана од дана издавања радне дозволе за запошљавање.

Послодавац на чији захтев је, у складу са овим законом, издата радна дозвола за запошљавање не може да упути странца на рад код другог послодавца.

б) Радна дозвола за посебне случајеве запошљавања и рада

Члан 16.

Радна дозвола за посебне случајеве запошљавања и рада издаје се на захтев послодавца, и то за:

- 1) обављање сезонских послова;
- 2) стручно усавршавање, специјализацију, стицање квалификација или обуку;
- 3) упућена лица;
- 4) кретање у оквиру привредног друштва;
- 5) независне професионалце;
- 6) ученика или студента који има мање од 26 година живота;
- 7) дневне радне мигранте.

Радна дозвола за посебне случајеве запошљавања из става 1. тач. 1), 2), 6) и 7) овог члана издаје се под условима утврђеним у чл. 14. и 15. овог закона, а за случајеве из тач. 3)–5) става 1. овог члана, радна дозвола за запошљавање издаје се под одговарајућим условима утврђеним у чл. 19–22. овог закона.

Члан 17.

Радна дозвола за запошљавање странца за обављање сезонских послова издаје се на захтев послодавца чији послови имају сезонски карактер у области пољопривреде, шумарства, грађевинарства или других делатности које карактерише привремено значајно повећање обима посла.

Изузетно од услова предвиђеног чланом 14. став 1. тачка 2) овог закона, радна дозвола из става 1. овог члана издаје се уколико послодавац није пронашао држављане Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странца са личном радном дозволом, одговарајућих квалификација са евиденције организације надлежне за послове запошљавања, у року од пет радних дана од дана исказивања потребе за запошљавањем.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се под условом да се странац запошљава у периоду дужем од 90 дана, а не дуже од шест месеци у току године.

Члан 18.

Радна дозвола у циљу стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обука издаје се на захтев послодавца који има програм стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обуке странца који има одобрење за привремени боравак.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се под условом да се странац запошљава на период који није дужи од једне године.

Када програм стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обуке не може бити завршен до истека једне године, радна дозвола из става 1. овог члана може се продужити још до годину дана, осим у области медицине, када се радна дозвола може продужити за време које је потребно за добијање квалификације.

Члан 19.

Радна дозвола за упућена лица запослена код страног послодавца издаје се на захтев послодавца ради обављања послова или вршења услуга на територији Републике у складу са овим законом.

Услов за издавање радне дозволе из става 1. овог члана јесте да странац има:

- 1) одобрење за привремени боравак странца;
- 2) закључен уговор између послодавца за кога се обављају послови или врше услуге и страног послодавца који обавезно садржи место и рок за обављање посла;
- 3) доказ да је упућено лице запослено код страног послодавца најмање једну годину;
- 4) акт о упућивању на привремени рад у Републику којим се утврђује начин остваривања права и обавеза из рада, као и начин смештаја и исхране за време боравка и рада у Републици.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се за период за који је закључен уговор између послодавца за кога се врше услуге и страног послодавца, али не дуже од годину дана.

Изузетно од ст. 1–3. овог члана, радна дозвола за упућена лица од стране страног послодавца регистрованог за обављање делатности у држави са којом Република има закључен међународни споразум којим се регулише упућивање, издаје се у поступку, сагласно условима и за период утврђен тим споразумом.

Члан 20.

Дозвола за упућена лица – ради обављања послова или вршења услуга по основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес, издаје се под условима прописаним у члану 19. овог закона, за период дужи од 90 дана, односно за период потребан за обављање посла.

Члан 21.

Радна дозвола за кретање у оквиру привредног друштва регистрованог у иностранству издаје се на захтев организационе јединице, односно зависног друштва које је регистровано у Републици, у циљу привременог упућивања, односно премештања запосленог на рад у ту организациону јединицу, односно зависно друштво, под условом да је лице код страног послодавца запослено најмање годину дана на пословима руководиоца, менаџера или специјалисте за поједине области (кључно особље), као и да ће у Републици обављати исте послове.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се на период док траје привремени боравак али не дужи од једне године.

Поред услова прописаних у ставу 1. овог члана, дозвола из тог става издаје се под условима прописаним у члану 19. овог закона.

Члан 22.

Радна дозвола за странца независног професионалца, односно страног физичко лице – предузетника регистрованог за обављање делатности у иностранству који на основу непосредног уговора са домаћим послодавцем односно крајњим корисником услуга обавља послове на територији Републике, издаје се на захтев тог корисника услуга.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се ако независни професионалац поседује:

- 1) одобрење за привремени боравак;
- 2) закључен уговор са домаћим послодавцем или крајњим корисником услуга који обавезно садржи рок за обављање посла;
- 3) одговарајућа академска звања и/или техничке квалификације и релевантно радно искуство у струци.

Радна дозвола из става 1. овог члана издаје се на период потребан за обављање посла али не дужи од годину дана.

Члан 23.

Радна дозвола за странца ученика или студента у Републици који има мање од 26 година живота, издаје се на захтев послодавца, односно омладинске или студентске задруге, за обављање послова у трајању дужем од 10 сати недељно или 40 сати месечно.

Обављање послова из става 1. овог члана у периоду када трају наставне активности може да траје најдуже 20 сати недељно, односно 80 сати месечно.

Члан 24.

Радна дозвола за дневног радног мигранта, односно странца који се запошљава на територији Републике, а враћа се сваки дан или најмање једном недељно у државу где има пребивалиште, издаје се на захтев послодавца ради запошљавања странца који има одобрење за привремени боравак, за време трајања тог боравака.

в) Радна дозвола за самозапошљавање

Члан 25.

Радна дозвола за самозапошљавање издаје се на захтев странца који има одобрење за привремени боравак у Републици.

У поступку издавања радне дозволе за самозапошљавање, уз захтев странац доставља:

1) изјаву о врсти, трајању и обиму активности којима планира да се бави;

2) доказ да има одговарајуће квалификације за обављање конкретне делатности;

3) предуговор или уговор којим се доказује право власништва или закупа над пословним простором у коме ће се обављати делатност;

4) доказ да располаже одговарајућом опремом за обављање конкретне делатности;

5) изјаву о броју и структури лица која планира да запосли, посебно држављана Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада и странаца са личном радном дозволом.

Радна дозвола за самозапошљавање издаје се на период док траје одобрење за привремени боравак, а најдуже на годину дана уз могућност продужења под условом да странац докаже да наставља обављање истог посла под условима под којима је добио дозволу.

Странац који добије радну дозволу за самозапошљавање у обавези је да започне обављање делатности у року од 90 дана од дана добијања те дозволе.

III. ОГРАНИЧАВАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА СТРАНАЦА

Члан 26.

Влада одлуком може да ограничи број странаца којима се издају дозволе за рад (у даљем тексту: квота) у случају поремећаја на тржишту рада, у складу са миграционом политиком и стањем и кретањем на тржишту рада.

Квота се утврђује на предлог министарства надлежног за послове запошљавања уз претходно прибављено мишљење социјално-економског савета основаног за територију Републике и организације надлежне за послове запошљавања.

Члан 27.

Квота се не примењује на странца, односно послодавца који запошљава странца а подноси захтев за:

1) личну радну дозволу, осим личне радне дозволе која се издаје на захтев посебне категорије странца;

2) радну дозволу за стручно усавршавање, специјализацију, стицање квалификација или обуке;

3) запошљавање на пословима у области културе, спорта, науке и других делатности уколико је обављање послова везано за личност, односно знања и искуства странца;

4) радну дозволу за кретање у оквиру привредног друштва;

5) упућена лица ради извођења радова на основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес, у периоду који је дужи од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

6) радну дозволу за дневне радне мигранте;

7) лица која обављају наставу у школским установама на језику и писму националних мањина.

Квота се не примењује и на странца који има слободан приступ тржишту рада из члана 5. овог закона.

IV. ОБАВЉАЊЕ ПОСЛОВА НА ОСНОВУ ПРИЈАВЕ РАДА

Члан 28.

Пријава рада јесте пријава обављања послова од стране странца који нема дозволу за рад.

Пријава рада се подноси организацији надлежној за послове запошљавања за странца:

1) који има пријаву боравишта до 90 дана, а запошљава се у Републици у трајању краћем од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

2) дневног радника мигранта уколико обавља послове у трајању краћем од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

3) упућеног на рад у Републику ради извођења радова на основу уговора о дугорочној производној кооперацији, преносу технологија и страним улагањима, као и упућеног од стране страног послодавца регистрованог за обављање делатности у држави са којом Република има закључен међународни споразум којим се регулише упућивање запослених;

4) власника, оснивача и заступника правног лица, као и члана органа тог правног лица или његове организационе јединице регистроване за обављање делатности у Републици, у складу са законом, ако није у радном односу у том правном лицу а његов боравак траје дуже од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

5) који има статус ученика или студента и има мање од 26 година живота, а обавља послове у трајању краћем од 10 сати недељно, односно 40 сати месечно;

6) који лично обавља привремене образовне, спортске, уметничке, културне и друге сличне активности, у организацији овлашћених организација, државних органа или органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе и пратеће особље, у периоду дужем од 90 дана у року од шест месеци од датума првог уласка у Републику.

Пријава рада подноси се организацији надлежној за послове запошљавања и за држављане ЕЕП и Швајцарске Конфедерације.

Члан 29.

Подносилац пријаве рада, у року од 15 дана од дана отпочињања послова, је послодавац, односно омладинска или студентска задруга за странца из члана 28. став 1. тачка 5) овог закона, односно организатор активности за странца из члана 28. став 1. тачка 6) овог закона.

Уз пријаву рада доставља се и пријава боравка и правни основ за обављање посла, односно уговор о раду, други уговор или акт на основу кога странац остварује права по основу рада.

Организација надлежна за послове запошљавања дужна је да подносиоцу пријаве рада изда потврду о пријави рада одмах по подношењу пријаве.

Образац пријаве рада из става 1. овог члана утврђује организација надлежна за послове запошљавања.

V. ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ДОЗВОЛЕ ЗА РАД

Члан 30.

У поступку издавања, продужења, поништавања и престанка важења дозволе за рад решава организација надлежна за послове запошљавања која те послове обавља као поверене, у складу са законом којим се уређује општи управни поступак, осим ако посебна питања овим законом или законом којим се уређује боравак странаца нису другачије уређена.

Податке од утицаја на решавање у складу са овим законом, организација надлежна за послове запошљавања води у складу са начелима заштите података о личности, ефикасности, економичности, савесности и одговорности.

Члан 31.

У поступку издавања, продужења, поништавања и престанка важења дозволе за рад у првом степену одлучује надлежни подручни орган организације надлежне за послове запошљавања, одређен статутом.

Против решења из става 1. овог члана може се изјавити жалба, осим против решења којим се одбија издавање дозволе за рад на основу одлуке којом је утврђена квота, које је коначно у управном поступку.

Коначно решење о жалби доноси директор организације надлежне за послове запошљавања.

Против коначног решења из ст. 2. и 3. овог члана тужбом се може покренути управни спор пред надлежним судом, у складу са законом.

1. Издавање и продужење дозволе за рад

Члан 32.

Дозвола за рад издаје се за период који је назначен у захтеву за издавање дозволе, а најдуже на временски период на који траје боравак странца.

Уз захтев за издавање дозволе за рад подносе се одговарајући докази.

Дозвола за рад може се продужити, ако су у моменту подношења захтева за продужење испуњени услови за њено издавање.

Члан 33.

Захтев за издавање, односно продужење дозволе за рад, са потребним доказима, подноси се организацији надлежној за послове запошљавања према месту привременог боравка или сталног

настањења странца, односно према седишту послодавца или месту где се рад обавља, у зависности од врсте дозволе за рад.

Изузетно, захтев за издавање радне дозволе за самозапошљавање може се поднети организацији надлежној за послове запошљавања преко органа надлежног за регистар привредних субјеката истовремено са захтевом за регистрацију ако се облик обављања делатности региструје у том органу.

Захтев за продужење дозволе за рад са потребним доказима подноси се најкасније у року од 15 дана пре истека рока важења претходне дозволе.

Обрасце захтева за издавање, односно продужење дозволе за рад, начин доказивања чињеница од утицаја на доношење решења, ближе уређење начина издавања и садржај дозволе за рад општим актом прописује организација надлежна за послове запошљавања.

2. Поништај дозволе за рад

Члан 34.

Дозвола за рад ће се поништити ако:

- 1) странац обавља послове за које није издата дозвола за рад или ако ради код другог послодавца;
- 2) је дозвола за рад издата на основу неистинитих или фалсификованих података;
- 3) странац не отпочне са радом у року из члана 15. овог закона;
- 4) странац коме је издата дозвола за самозапошљавање не отпочне са обављањем делатности у року од 90 дана од дана добијања дозволе.

Инспектор рада је дужан одмах да обавести организацију надлежну за послове запошљавања ако у поступку инспекцијског надзора утврди околности из става 1. овог члана.

Странац је дужан да обавести организацију надлежну за послове запошљавања о околностима из става 1. тачка 4) овог закона у року од 15 дана од дана протеча рока за отпочињање обављања делатности.

Решење о поништају дозволе за рад организација надлежна за послове запошљавања доноси по пријави околности из става 1. овог члана или по службеној дужности.

3. Престанак важења дозволе за рад

Члан 35.

Дозвола за рад престаје да важи:

- 1) истеком рока на који је издата;

- 2) одрицањем;
- 3) престанком уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада у складу са законом, односно престанком рада странца који поседује одобрење за привремени боравак у Републици;
- 4) ако странац изгуби својство предузетника или правно лице престане са радом пре истека рока важења радне дозволе за самозапошљавање;
- 5) ако је странцу престало право на стално настањење или привремени боравак у Републици;
- 6) то захтевају разлози заштите јавног поретка или безбедности Републике и њених грађана;
- 7) ако странац постане домаћи држављанин;
- 8) у случају смрти;
- 9) ако је странац боравио ван Републике дуже од шест месеци непрекидно.

Странац је дужан да обавести организацију надлежну за послове запошљавања о околностима из става 1. тач. 2) и 4) овог члана у року од 15 дана од дана када је изгубио својство предузетника или је правно лице престало са радом.

Послодавац је дужан да обавести организацију надлежну за послове запошљавања о околностима из става 1. тачка 3) овог члана у року од 15 дана од дана престанка рада странца.

Решење о престанку дозволе за рад организација надлежна за послове запошљавање доноси за околности из става 1. тач. 2)–4) овог члана, по пријави околности или по службеној дужности.

VI. ЕВИДЕНЦИЈА И САРАДЊА

Члан 36.

Организација надлежна за послове запошљавања дужна је да води базу података о:

- 1) дозволама за рад;
- 2) потврдама о пријави рада;
- 3) странцима који остварују право на рад у складу са овим законом.

Послове из става 1. овог члана организација надлежна за послове запошљавања обавља као поверене послове, у складу са прописом којим је уређена ближа садржина података и начин вођења евиденција у области запошљавања.

Члан 37.

Органи и организације који обављају послове везане за боравак и запошљавање странца, други органи и организације који обављају послове у вези остваривања различитих права странца, као

и организације послодаваца и синдиката, дужни су да међусобно непосредно и континуирано сарађују и размењују потребне информације, као и да сарађују и са таквим органима и организацијама у иностранству.

VII. НАДЗОР

Члан 38.

Инспекцијски надзор над спровођењем овог закона, односно над испуњавањем услова за запошљавање странца у складу са овим законом, врши Инспекторат рада, преко инспектора рада.

Члан 39.

У вршењу инспекцијског надзора, поред овлашћења за предузимање радњи и налагање мера које су за инспектора рада утврђена законима којима се уређује инспекцијски надзор и посебним законима којима се уређује инспекцијски надзор у области рада, инспектор рада је овлашћен да послодавцу наложи:

1) да странцу који је запослен код тог послодавца супротно одредбама овог закона обезбеди трошкове напуштања територије Републике у случају кад странац у Републици у складу са законом борави незаконито;

2) привремени, односно престанак рада док послодавац не поступи по налогу инспектора у смислу отклањања утврђене повреде овог закона, у случају кад код истог послодавца два и више пута утврди незаконито запошљавање странаца, односно запошљавање странца супротно одредбама овог закона или ако код истог послодавца супротно одредбама овог закона утврди запошљавање већег броја странаца.

VIII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 40.

Новчаном казном од 800.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице – послодавац, омладинска или студентска задруга или организатор активности, ако:

1) запосли странца супротно одредбама овог закона (члан 8. ст. 1. и 2);

2) не чува доказе о испуњавању услова за запошљавање странца у пословном простору у коме странац ради (члан 8. став 3);

3) запосли странца на пословима за које није добио радну дозволу (члан 13. став 2);

4) је дао неистините или фалсификоване податке из члана 14. став 1. овог закона;

5) финансијски терет издавања радне дозволе за запошљавање пренесе на странца (члан 14. став 4);

6) не изврши обавезе утврђене чланом 15. став 1. овог закона;

7) странца за кога је добио радну дозволу за запошљавање упути на рад код другог послодавца (члан 15. став 2);

8) запосли странца супротно одредбама чл. 17–24. овог закона;

9) је дао неистините или фалсификоване податке ради добијања радне дозволе за посебне случајеве запошљавања утврђене чл. 17–24. овог закона;

10) запосли странца у трајању дужем од трајања запослења утврђеног чланом 23. овог закона;

11) не пријави обављање послова од стране странца који нема дозволу за рад (члан 28.);

12) не поднесе пријаву рада у року утврђеном чланом 29. став 1. овог закона;

13) је дао неистините или фалсификоване податке уз пријаву рада (члан 29. став 2);

14) не поднесе захтев за продужење дозволе за рад у прописаном року (члан 32. став 3);

15) не поступи у складу са одредбом члана 35. став 3. овог закона.

Новчаном казном од 50.000 до 500.000 динара за прекршај из става 1. овог члана казниће се физичко лице – послодавац који има својство предузетника.

Новчаном казном од 20.000 до 150.000 динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу.

Члан 41.

Новчаном казном од 15.000 до 150.000 динара казниће се за прекршај странац, ако:

1) се запосли супротно одредбама овог закона (члан 8. ст. 1. и 2.);

2) је дао неистините или фалсификоване податке из члана 11. овог закона;

3) обавља послове за које није добио радну дозволу (члан 13. став 2);

4) је дао неистините или фалсификоване податке из члана 18–25. овог закона;

5) не поступи у складу са одредбом члана 34. став 3. овог закона;

6) не поступи у складу са одредбом члана 35. став 2. овог закона.

Члан 42.

Новчаном казном од 500.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице – организација надлежна за послове запошљавања, ако:

- 1) не омогући незапосленом странцу остваривање права утврђеног чланом 4. став 2. овог закона;
- 2) за исти временски период изда више врста дозвола за рад супротно одредби члана 9. став 2. овог закона;
- 3) изда дозволу за рад супротно одредбама чл. 26. и 27. овог закона;
- 4) не спроводи или спроводи супротно одредбама овог закона послове утврђене чл. 29–35. овог закона.

Новчаном казном од 20.000 до 150.000 динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана одговорно лице у правном лицу – организацији надлежној за послове запошљавања.

IX. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 43.

Странци који су засновали радни однос или раде на основу одобрења за заснивање радног односа која су издата по прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона настављају да раде до истека рока на које је одобрење издато.

Члан 44.

Организација надлежна за послове запошљавања дужна је да донесе прописе на основу овлашћења из овог закона и усклади своју организацију са одредбама овог закона, у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 45.

Даном почетка примене овог закона престаје да важи Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05 – др. закон).

Члан 46.

Прописи донети на основу Закона о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05 – др. закон) остају на снази до дана ступања на снагу прописа донетих на основу овог закона, уколико нису у супротности са одредбама овог закона.

Члан 47.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, осим одредаба чл. 5–7, члана 27. став 2. и члана 28. став 3. које се примењују од дана стицања пуноправног чланства Републике у Европској унији.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. тачка 5. Устава Републике Србије, према коме Република Србија, поред осталог, уређује и обезбеђује положај странаца и страних правних лица, као и тачка 8. истог члана, према коме Република Србија уређује и обезбеђује систем у области запошљавања, као и радних односа, заштите на раду, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Област запошљавања и рада страних држављана регулисана је Законом о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05 – др. закон). Овим законом искључиво је уређена могућност заснивања радног односа са страним држављанима и лицима без држављанства уз одобрење за заснивање тог радног односа, као и изузетак од тог правила у случају обављања стручних послова утврђених уговором о пословно-техничкој сарадњи, дугорочној производној кооперацији или преносу технологија и страним улагањима. Закључење уговора о привременим и повременим пословима са страним држављанима, у складу са овим законом, могуће је на период који не може бити дужи од три месеца у календарској години. Одобрење за заснивање радног односа даје организација надлежна за послове запошљавања, уколико странцима претходно одобрење за стално настањење, односно за привремени боравак. На основу овог закона у Националној служби за запошљавање просечно годишње се донесе око 2.500 одобрења за заснивање радног односа. Како се у конкретном случају ради о одобрењима искључиво за заснивање радног односа, не располаже се свеобухватним подацима о странцима који остварују право на рад по другим основима.

Са друге стране, боравак странаца у Републици Србији (у даљем тексту: Република) прописан је Законом о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08), којим је регулисано да се под боравком странца сматра боравак до 90 дана, привремени боравак и стално настањење. Привремени боравак може да се одобри странцу који намерава да борави у Републици дуже од 90 дана због: 1) рада, запошљавања, обављања привредне или друге професионалне делатности; 2) школовања, студирања или специјализације, научно-истраживачког рада, практичне обуке, учествовања у програмима

међународне размене ученика или студената, односно другим научно-образовним активностима; 3) спајања породице или из 4) других оправданих разлога у складу са законом или међународним уговором.

Сагледавањем броја странаца којима је одобрен боравак по основу рада, запошљавања, обављања привредне или друге делатности долази се до готово идентичног податка, односно просечно годишње се изда око 2.500 нових одобрења за привремени боравак, а укупно са продужењима раније датих одобрења око 7.000-7.500.

Из наведеног се закључује да Република свакако није имиграционо подручје, што не мора да значи да се стање неће у будућности променити као и да ову област не треба регулисати на савременим принципима, истовремено поштујући права која поједине категорије странаца треба да остварују (лица изузета од примене закона, држављани Европског економског простора и Швајцарске конфедерације, лица под различитим облицима међународне заштите и чланови њихових породица и сл.).

Истовремено, потребно је нагласити да је ова област уређена и потврђеним конвенцијама и то Уредбом о ратификацији Конвенције Међународне организације рада бр. 97 о миграцији у циљу запошљавања („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми“, број 5/68) и Законом о ратификацији Конвенције 143 о миграцијама у условима злоупотребе и унапређењу једнаких могућности и третмана радника миграната, усвојене на шездесетом заседању Генералне конференције Међународне организације рада („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 12/80).

У односу на наведени начин регулисања ове области уређен постојећим прописима, ситуација у савременом друштву (миграције радника, технолошке, економске и организационе промене које савремена економија доноси, права из и по основу рада, социјално осигурање и др.) у великој мери утиче на свакодневно интензивно мењање целокупних друштвено економских односа. Протекли период динамичних промена у нашем друштву довео је до измена низа прописа из области рада и радних односа, кретања и боравка странаца, социјалног осигурања и заштите, заштите на раду, пензијског и инвалидског осигурања, запошљавања и др. Ове промене су још уочљивије ако се има у виду да је важећи пропис донет још 1978. године.

Са друге стране, имајући у виду да је у циљу придруживања у Републици донета одлука о приступању процесу хармонизације наших прописа са прописима Европске Уније (ЕУ), потребно је водити рачуна о основним решењима из тих прописа који се односе на кретање радника и омогућавање њиховог запошљавања.

Такође, Споразумом о стабилизацији и придруживању (ССП), потписаним 29. априла 2008. године између Републике Србије и

Европске уније, преузете су две најважније обавезе и то успостављање зоне слободне трговине и усклађивање законодавства са правом ЕУ. ССП-ом се ствара зона слободне трговине између Републике Србије и ЕУ у прелазном периоду од шест година, поштујући, између осталог одговарајуће одредбе Светске трговинске организације, Општи споразум о царинама и трговини (ГАТТ 1994) и Општи споразум о трговини и услугама (ГАТС). Посебним Насловом V ССП-а уређено је Кретање радника, пословно настањивање, пружање услуга, кретање капитала где су дате основе за уређивање положаја радника и чланова њихових породица, приступ стручном усавршавању, пословном настањивању, положај привредних друштава и њиховог пословања, кретања кључног особља и физичких лица која пружају услуге.

ССП-ом се изричито предвиђа обавеза да се у договореним роковима усклади домаће законодавство са прописима који спадају у правне тековине Европских заједница. Тако су приликом израде овог закона узете у обзир директиве ЕУ број: 2003/86, 2003/109, 2004/81, 2001/55, 2003/9, 2004/83, 2009/52, 2004/38 и 2004/114 које се првенствено односе на кретање и боравак странаца, међутим делом се везују и за могућност запошљавања и обезбеђивања остваривања права на рад под одговарајућим условима. Слободно кретање радника је једна од четири слободе на којима је Европска заједница основана 1957. Чланом 45. Уговора о функционисању ЕУ наводи се да се слобода кретања радника обезбеђују у оквиру ЕУ, као и да таква слобода кретања повлачи укидање било какве дискриминације засноване на националности између радника држава чланица по питању запослења, накнада и других услова рада и запошљавања.

Различити аспекти слободе кретања радника уређени су **Директивом** 2004/38 о праву грађана Уније и њихових чланова породице да се слободно крећу и бораве на територији државе чланице, којом се уређују услови под којим грађани ЕУ и чланови њихових породица остварују право на слободно кретање и боравак унутар држава чланица, право на стално настањење и ограничења наведених права на основу јавне политике, јавне сигурности или јавног здравља. Директива разликује услове за улазак и боравак у трајању до три месеца, када је једини услов за улазак на територију друге државе чланице да грађани ЕУ имају личну карту или важећу путну исправу (што је у нашој земљи већ прихваћено). Право на боравак у трајању дужем од три месеца омогућава се по основу запошљавања или самозапошљавања или за време стручног усавршавања. Држављани трећих држава не подлежу под ову директиву нити се на њих односи слобода кретања радника грађана ЕУ.

ЕУ је постепено отвараала своје тржиште држављанима трећих земаља усвајајући директиве које се односе на посебне категорије ових лица: прво у погледу спајања породице и држављана трећих

држава који имају имају статус дугорочног боравка (**Директива** 2003/86), затим доношењем директива којима се олакшава пријем студената (**Директива** 2004/114).

Такође, **Директивама** 2003/9 (која се односи на азиланте), 2001/55 (која се односи на лица са привременом заштитом), 2004/81 (која се односи на жртве трговине људима и незаконито запошљавање) и 2004/83 (која се односи на избеглице), уређује се питање имиграције и статуса лица под међународном заштитом, односно, уређује се и право тих лица на слободан приступ тржишту рада.

Директива 2003/86 о праву на спајање породице утврђује услове под којима држављани трећих земаља који легално бораве на територији државе чланице могу остварити право на спајање породице. Поред дозволе боравка у истом трајању као и дозвола боравка члана породице са којим се спајају, чланови породице добијају приступ образовању, запошљавању и професионалној обуци под истим условима.

Директива 2003/109 у вези са статусом држављана трећих држава који су дугорочни становници се односи на сва лица која нису држављани држава чланица ЕУ а који легално бораве на територији државе чланице и који су стекли статус дугорочног резидента. Ова лица уживају једнак третман са држављанима држава чланица ЕУ, између осталог, у погледу запошљавања, услова запошљавања и услова рада, образовања, стручног оспособљавања и признавања квалификација.

У циљу хармонизације националних законодавстава и промовисања ЕУ као једног од центара образовања, усвојена је **Директива** 2004/114 о условима пријема држављана трећих земаља у сврху студирања, размене ученика, неплаћене обуке и волонтирања. У погледу запошљавања ова Директива предвиђа да студенти имају право да се запосле или самозапосле, с тим што свака држава чланица одређује максималан број сати недељно, дана или месеци годишње који су дозвољени за такву активност, али не краће од 10 сати недељно.

У борби против илегалних имиграција, донета је и **Директива** 2009/52 о минималним стандардима у погледу санкција и мера против послодаваца који запошљавају држављане трећих држава који нелегално бораве у државни чланице. Директива захтева од држава чланица да забране запошљавање лица која нису држављани ЕУ, а који ту илегално бораве. Кршење забране запошљавања подлеже финансијским санкцијама и/или плаћањем трошкова повратка, као и могућношћу забране обављање делатности послодавца који запошљава нелегалне раднике или прописивања других врста санкција којима се на озбиљан начин доказује намера очувања тржишта рада у земљама ЕУ.

Такође, 2010. године предложено је доношење две нове директиве које се односе на услове за улазак и боравак држављана трећих држава у сврху сезонског запошљавања и у оквиру унутар корпоративног трансфера, које су такође узете у обзир приликом израде текста прописа.

У складу са наведеним, као решења у појединим одредбама овог закона коришћена су решења из наведених директива у односу на поједине категорије странаца, а држављанима Европског економског простора и Швајцарске Конфедерације омогућен је слободан приступ тржишту рада у Републици од дана стицања пуноправног чланства ЕУ.

Даље, предлагач овог закона се, приликом преиспитивања основних института неопходних за окончање процеса приступања РС **Светској трговинској организацији** (у даљем тексту: СТО), руководио решењима која је СТО прописала за своје чланице Општим споразумом о трговини услугама, који је ступио на снагу 1. јануара 1995. године (у даљем тексту: ГАТС споразум), као и захтевима чланица СТО који су постављани током процеса приступања.

ГАТС споразум не садржи дефиницију услуге, већ предвиђа четири начина њеног пружања и то: прекогранично пружање услуга (пружање услуга са територије једне на територију друге чланице); коришћење услуга у иностранству (када корисник услуге одлази у иностранство и тамо конзумира услугу); комерцијално присуство (оснивање предузећа на територији друге чланице са циљем пружања услуга); и присуство физичких лица (привремено присуство појединца/пружаоца услуге који није правно лице) на тржишту друге чланице ради пружања услуге.

С обзиром да овај закон директно регулише начин пружања услуга кроз присуство физичких лица, посебна пажња је посвећена уношењу основних СТО принципа и института који се односе на овај начин пружања услуга, као и конкретним захтевима чланица СТО који су испуњени од стране РС током процеса приступања.

У складу са тим, закон у релевантним члановима, предвиђа четири поткатеорије начина пружања услуга кроз присуство физичких лица који су обавезни за све СТО чланице, и то:

- пословни посетиоци су физичка лица које привремено бораве у Републици, без стицања накнаде и без тражења запослења ради успостављања пословних контаката или присуствовања пословним састанцима и обављања других пословних активности које се односе на припреме страног послодавца да успостави присуство и отпочне са радом у Републици;

- кретање у оквиру привредног друштва односи се на привремено премештање физичког лица, од стране правног лица основаног на територији друге СТО чланице у коме је запослен

најмање годину дана од дана уласка у Републику, а ради пружања услуге на њеној територији и то искључиво унутар правног лица (филијале, огранка или представништва) које ефективно пружа исте или сличне услуге у Републици;

- упућена лица су физичка лица које привремено борава у Републици на основу уговора о пружању услуга између страног послодавца, код кога је упућено лице запослено најмање годину дана, и домаћег послодавца у оквиру чијег пословања ће упућено лице пружати услуге на територији;

- независни професионалци су samozапослена физичка лица/предузетници регистровани у иностранству који на основу непосредно закљученог уговора са домаћим послодавцем, односно крајњим корисником услуга, обављају послове на територији Републике. У оквиру ове категорије, уговор се може закључити само са страним физичким лицима која поседују одговарајућа академска звања и/или техничке квалификације и релевантно радно искуство у струци.

Из наведених разлога, у савременим условима тржишне привреде, питање запошљавања странаца потребно је регулисати на другачији начин у односу на начин на који је та област дефинисана постојећим законом. Наиме, врсте и динамика радних миграција, постојећа регулатива која се односи на могућности заснивања радног односа, рада ван радног односа и флексибилних облика рада, оснивање организационих јединица и представништава страних правних лица, кретање радника у оквиру великих мултинационалних компанија, регулатива која се односи на боравак и кретање странаца, преговори око приступања СТО, одлука о хармонизацији прописа у смислу приступања ЕУ и други разлози узрокују потребу доношења законске регулативе којом би се на свеобухватан начин регулисала област запошљавања странаца, у складу са позитивним европским законодавством.

Овим законом би се обезбедило и стварање позитивног амбијента за страна улагања (због једнообразности регулативе), свеобухватно регулисање могућности заснивања радног односа са странцима али истовремено и закључивање других уговора којима се остварују права по основу рада, изједначавање страних држављана који имају стално настањење на територији Републике са домаћим држављанима у погледу могућности запошљавања на свим пословима и остваривања права по основу незапослености, убрзано и поједностављено издавање дозвола за рад када су оне услов за рад појединих категорија странаца, омогућавање спајања породице радника мигранта у одређеним случајевима, могућност доношења одлуке о ограничавању броја странаца који се могу запослити у Републици, односно утврђивања квота, у циљу вођења активне политике запошљавања држављана Републике, пријава рада за категорије странаца којима није потребна дозвола за рад, сабирање

података који се односе на остваривање права на рад странаца и добијање тачне слике стања у Републици када се ради о радним миграцијама, специфичан и делотворан надзор над остваривањем права на рад странаца и друга питања од значаја за запошљавање.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ОДРЕДАБА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Основне одредбе (чл. 1-4)

Основним одредбама овог закона утврђена су питања која се регулишу законом, основни појмови, примена закона и начело остваривања једнаких права.

ПОД ПОЈМОМ СТРАНЦА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ СМАТРА СЕ СТРАНИ ДРЖАВЉАНИН И ЛИЦЕ БЕЗ ДРЖАВЉАНСТВА, ОДНОСНО ЛИЦА КОЈА НЕМАЈУ ДРЖАВЉАНСТВО РЕПУБЛИКЕ. ОВИМ ЛИЦИМА СЕ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 4. ДАЈУ ЈЕДНАКА ПРАВА У ПОГЛЕДУ РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА, САМОЗАПОШЉАВАЊА И НЕЗАПОСЛЕНОСТИ КАО И ДОМАЋИМ ДРЖАВЉАНИМА. СТРАНАЦ КОЈИ ЈЕ ЗАПОСЛЕН КОД ПОСЛОДАВЦА СУПРОТНО ОДРЕДБАМА ОВОГ ЗАКОНА ИМА ПРАВО НА НАКНАДУ ЗАРАДЕ КОЈА МУ ПРИПАДА ЗА ОБАВЉЕНИ РАД У СКЛАДУ СА ПРОПИСИМА О РАДУ, СА ПРИПАДАЈУЋИМ ПОРЕЗИМА И ДОПРИНОСИМА ЗА ОБАВЕЗНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ, ЗА ЦЕО ПЕРИОД РАДНОГ АНГАЖОВАЊА, КАО И НАКНАДУ ТРОШКОВА КОЈЕ ЈЕ ИМАО ЗБОГ НЕЗАКОНИТОГ ЗАПОШЉАВАЊА. О ОВИМ ПРАВИМА СТРАНАЦ ИМА ПРАВО ДА БУДЕ ПРАВОВРЕМЕНО И ПОТПУНО ОБАВЕШТЕН.

Основним одредбама овог закона уређени су и појмови запошљавања, самозапошљавања, послодавца, страног послодавца и упућеног лица, као појмови који се протежу у целом тексту закона.

Тако се запошљавањем странца сматра се закључивање уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада у складу са законом, док се самозапошљавањем сматра запошљавање странца у привредном субјекту или другом облику делатности, у складу са законом, у коме је тај странац једини или контролни члан.

Послодавцем се пак, сматра домаће правно или физичко лице регистровано за обављање делатности у Републици, као и организациона јединица страног послодавца регистрована за обављање делатности, а страним послодавцем сматра се страно

правно или физичко лице које је регистровано у иностранству где и обавља делатност.

Упућеним лицем сматра се странац који је запослен код страног послодавца код кога остварује права из рада а који привремено на територији Републике обавља рад за страног послодавца, у складу законом, односно међународним уговором.

Одредбе закона у смислу испуњавања предвиђених услова за запошљавање не примењују се на запошљавање странца у зависности од врсте и обима активности које обавља или од дужине трајања његовог боравка.

Тако, услови предвиђени овим законом не треба да се примењују на странца: коме је међународним споразумом предвиђено запошљавање на другачији начин, или странца који ужива дипломатске привилегије и имунитете; који без заснивања радног односа обавља послове на основу одговарајућих уговора или споразума са међународним организацијама, између надлежних институција, надлежних институција и страних послодаваца или у оквиру међународних пројеката о стручно-техничкој сарадњи, образовању или истраживању; дописника акредитованог у Републици или извештача страних медија; који обавља верске послове и верску службу или организује, односно спроводи добротворне акције у оквиру регистрованих цркава и верских заједница у Републици; који је волонтер, члан посаде брода, односно ваздухоплова, или обавља послове у друмском или железничком саобраћају и који је запослен код страног послодавца или члана спасилачке јединице која пружа помоћ приликом отклањања последица несрећних случајева и природних катастрофа, као и случајева хуманитарне помоћи; који на основу уговора закључених између органа надлежних за послове одбране или унутрашње послове борави у Републици ради обављања послова од интереса за Републику или за потребе одбране или безбедности земље или се усавршава у овим областима; са статусом уметника или спортисте који у Републици борави на уметничком, културном или спортском догађају, као и пратеће организацијско и техничко особље које припрема уметнички или спортски догађај.

Услови за запошљавање странца предвиђени овим законом не примењују се и на запошљавање странца чији боравак у Републици не траје дуже од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику, односно на странца који је: власник, оснивач или заступник правног лица, као и члана органа тог правног лица или његове организационе јединице регистроване за обављање делатности у Републици, ако није у радном односу у том правном лицу; у Републици ради успостављања пословних контаката или присуствовања пословним састанцима и обављања других пословних активности које се односе на припрему страног послодавца да успостави присуство и отпочне са радом у Републици без остваривања прихода (пословни посетилац); предавач или

истраживач који учествује у организованим професионалним скуповима или истраживачким пројектима или обавља рад у циљу представљања или спровођења различитих научних и техничких достигнућа, као и његово пратеће особље; лично обавља привремене образовне, спортске, уметничке, културне и друге сличне активности, у организацији овлашћених организација, државних органа или органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе и његово пратеће особље.

Услови за запошљавање странца предвиђени овим законом не примењују се и када упућено лице изводи радове на основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес с обзиром да поменута лица не стичу накнаду од или унутар Републике, нити ту траже запослење, што је предвиђено и ГАТС споразумом. Истим споразумом предвиђа се и могућност слободног обављања послова од стране пословног посетиоца, односно лица која привремено борави у Републици у периоду који није дужи од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка, ради успостављања пословних контаката или присуствовања пословним састанцима и обављања других пословних активности које се односе на припреме страног послодавца да успостави присуство и отпочне са радом у Републици, с обзиром да поменута лица не стичу накнаду, нити траже запослење у Републици, а њихове активности доприносе економском расту.

Услови за запошљавање странца (чл. 5–25)

У овом Поглављу обрађује се Слободан приступ тржишту рада држављанима држава чланица Европског економског простора и Швајцарске Конфедерације, општи услови за запошљавање странаца, врсте дозвола за рад и услови за њихово издавање.

Слободан приступ тржишту рада (чл. 5–7)

Решење коришћено у овим члановима произашло је из Директиве 2004/38 о праву грађана ЕУ и чланова њихових породица да се слободно крећу и бораве на територији државе чланице, којом се уређују услови под којим грађани ЕУ и чланови њихових породица остварују право на слободно кретање и боравак унутар држава чланица, право на стално настањење и право на приступ тржишту рада, односно на запошљавање.

Право на слободан приступ тржишту рада у Републици, односно на запошљавање и samozapošljavanje, у складу са овим законом имају: држављани држава чланица Европског економског простора и Швајцарске Конфедерације (у даљем тексту: ЕЕП и Швајцарска

Конфедерација) који своје право доказују држављанством и чланови њихове породице који нису држављани држава чланица ЕЕП и Швајцарске Конфедерације и имају привремени боравак за чланове породице или стално настањење у тим државама.

Под члановима породице држављана ЕЕП и Швајцарске Конфедерације сматрају се супружници у браку или ван брака; њихови директни потомци или директни потомци њихових супружника у браку или ван брака, млађи од 21 године живота; усвојена деца или пасторци, млађи од 21 године живота, као и лица старија од 21 године живота која нису у стању да се самостално издржавају, односно лица за која постоји дужност издржавања; њихови директни преци.

Наведена лица, у складу са директивом и овим законом, имају слободан приступ тржишту рада и ако им радни однос престане због привремене неспособности за рад због болести или повреде на раду; ако без своје кривице остане без посла, који је у Републици трајао најмање годину дана и ако су пријављена као незапослена лица организацији надлежној за послове запошљавања; и у случају да су укључена у програме додатног образовања и обуке.

Држављанину државе чланице ЕЕП и Швајцарске Конфедерације право на слободан приступ тржишту рада траје и шест месеци након престанка запослења ако им је престао радни однос на одређено време краће од 12 месеци и ако је пријављен као незапослено лице организацији надлежној за послове запошљавања или ако у првих 12 месеци боравака без његове кривице престао радни однос на неодређено време и пријављен је као незапослено лице организацији надлежној за послове запошљавања.

Одредбе које се односе на слободан приступ тржишту рада, у складу са чланом 46. закона почињу да се примењују даном стицања пуноправног чланства ЕУ.

Услови за запошљавање странца (члан 8)

Овом одредбом утврђено је да се запошљавање странца остварује под условом да поседује одобрење за привремени боравак или стално настањење у складу са законом којим се уређује боравак странаца и дозволу за рад. Запошљавање странца може да се реализује се и без одобрења за привремени боравак или стално настањење ако странац има пријаву боравишта у складу са законом којим се уређује боравак странаца и пријаву рада у складу са овим законом. На овај начин је обезбеђено да се претходним добијањем одобрења за боравак сагледају, односно претходно провере сметње за дозволу боравака које се односе на: заштиту јавног реда и поретка, безбедности и заштите здравља становништва, као и постојање

материјалних средстава довољних за издржавање странца и чланова његове породице за време боравка у Републици. Ово практично значи да је претходни услов за издавање дозволе за рад дозвола боравка коју издаје Министарство унутрашњих послова, које, том приликом проверава евентуално постојање претходно наведених сметњи и уколико оне постоје не издаје дозволе боравка.

Докази о испуњавању услова за запошљавање странца у складу са законом обавезно се чувају у пословном простору у коме странац ради из разлога надзора над применом прописа, односно како би инспектор рада могао, приликом контроле да има увид у основ за запошљавање конкретног странца.

Врсте дозвола за рад (члан 9)

Дозволом за рад сматра се акт на основу којег странац може да се запошљава или самозапошљава, а законом је предвиђено постојање више различитих врста дозвола за рад. Наиме, дозвола за рад се може издати као лична радна дозвола и радна дозвола, у зависности од тога да ли лице има стални или привремени боравак у Републици, као и од статуса самог лица, односно статуса избеглице или лица под одређеном врстом заштите.

Лична радна дозвола (чл. 10-12)

Лична радна дозвола је врста дозволе за рад која омогућава странцу слободно запошљавање, самозапошљавање и остваривање права по основу незапослености у Републици. Ова дозвола издаје се на период док траје стално настањење, односно лична карта издата странцу који има стално настањење, или док траје привремени боравак, односно док лице има одговарајући статус у Републици.

Иначе, странцима се, у складу са Законом о странцима одобрава стално настањење ако бораве у Републици дуже од пет година непрекидно, најмање су три године у браку са држављанином Републике, пореклом су са територије Републике и из других разлога. Оваква лица оправдано треба да имају слободан приступ тржишту рада, односно да остварују сва права као и домаћи држављани, што је предвиђено и **Директивом** 2003/109 у вези са статусом држављана трећих држава који су дугорочни становници се односи на сва лица која нису држављани држава чланица ЕУ а који легално бораве на територији државе чланице и који су стекли статус дугорочног резидента. Ова лица уживају једнак третман са држављанима држава чланица ЕУ, између осталог, у погледу запошљавања, услова запошљавања и услова рада.

Лична радна дозвола се издаје на захтев самог лица, ако има одобрење за стално настањење, ако има статус избеглице, или припада посебној категорији странца.

Ова дозвола се издаје и на захтев члана породице странца који има одобрење за стално настањење, право на уточиште или статус избеглице под условом да тај члан породице има важећу дозволу за боравак ради спајања породице, или је странац члан породице домаћег држављана или странца српског порекла до трећег степена сродства у правој линији. И у овом случају дозвола за рад прати одобрење боравка, с обзиром да се и при давању дозволе боравка води рачуна о спајању породице, а што је предвиђено и **Директивом** 2003/86 о праву на спајање породице којом су утврђени услови под којима држављани трећих земаља који легално бораве на територији државе чланице могу остварити право на спајање породице. Поред дозволе боравка у истом трајању као и дозвола боравка члана породице са којим се спајају, чланови породице добијају приступ образовању, запошљавању и професионалној обуци под истим условима као и лице са којима се спајају.

Тако се под члановима породице у овом случају сматрају супружници у браку или ван брака запосленог странца, малолетна деца рођена у браку или ван брака, малолетна усвојена деца или малолетни пасторци, као и други чланови породице, у складу са прописима којима се регулише боравак странаца.

Лична радна дозвола издаје се и посебној категорији странаца, и то тражиоцима азила, особама са привременом заштитом, жртвама трговине људима и особама са супсидијарном заштитом. Дужина трајања ове врсте дозволе зависи од дужине трајања статуса самог лица, а ситуација на тржишту рада може бити узета у обзир приликом издавања ове дозволе, уколико се донесе одлука о квоти.

Овакав начин регулисања преузет је из **Директива** 2003/9 **азиланти**, 2001/55 **привремена заштита**, 2004/81 **трговина људима** и 2004/83 **избеглице** којима се уређује питање избеглица, азиланата, лица која су поднела захтев за азил, лица са привременом заштитом, жртве незаконитог запошљавања и статуса лица под међународном, односно супсидијарном заштитом.

Радна дозвола (члан 13)

Радна дозвола је врста дозволе за рад која се може издати као: радна дозвола за запошљавање, радна дозвола за посебне случајеве запошљавања и радна дозвола за samozapošljavanje.

Законом је предвиђено да странац са радном дозволом сме у Републици да обавља само послове за које је добио дозволу, односно послове из делокруга радног места на коме је лице запослено по основу добијене дозволе. Ово практично значи да послодавац не може странца за кога је добио радну дозволу да распореди на друго радно место или послове за које се захтева другачија квалификација, знања и способности, искуство и др.

Радна дозвола за запошљавање (чл. 14. и 15)

Радна дозвола за запошљавање издаје се на захтев послодавца, у складу са стањем на тржишту рада (што значи да је могуће квотом ограничити број ових дозвола), под условом да послодавац:

4) шест месеци пре подношења захтева за радну дозволу за запошљавање није доносио програм решавања вишка запослених, у складу са прописима о раду;

5) није пронашао држављане Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странца са личном радном дозволом одговарајућих квалификација са евиденције организације надлежне за послове запошљавања, у периоду од три месеца пре подношења захтева;

6) приложи предлог уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада, у складу са законом.

И ова радна дозвола издаје се за запошљавање странца који има одобрење за привремени боравак и испуњава све услове из захтева послодавца који се односе на одговарајућа знања и способности, квалификације, претходно искуство и др. за запошљавања управо тог лица на конкретним пословима. Такође, послодавац не може финансијски терет издавања радне дозволе да пренесе на странца (накнаду за издавање решења).

Закон прописује и одређене обавезе послодавца који запошљава странца. Наиме, послодавац на чији захтев је издата радна дозвола за запошљавање је у обавези да пријави странца на обавезно социјално осигурање, у складу са законом ако се ради о заснивању радног односа или другог уговора на основу кога се улази у обавезно социјално осигурање, као и да обавести организацију за запошљавање ако странац не отпочне са радом у року од 15 дана од дана издавања радне дозволе за запошљавање. Такође, послодавац на чији захтев је издата радна дозвола за запошљавање странца не може тог странца да упути на рад код другог послодавца.

Радна дозвола за посебне случајеве запошљавања и рада (чл. 16–24)

Радна дозвола за запошљавање издаје се на захтев послодавца и у посебним случајевима запошљавања, и то у случајевима: обављања сезонских послова; стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обуке; када се ради о упућеним лицима која су запослена код другог послодавца; кретања у оквиру привредног друштва; рада независних професионалаца; ученика или студената који имају мање од 26 година живота; и у случају дневних радних миграната.

Овим чланом су у оквиру посебних случајева запошљавања набројана три института које предвиђа ГАТС споразум

и чије је законско регулисање захтевано од стране чланица СТО током процеса приступања, и то:

- 1) упућена лица,
- 2) кретање у оквиру привредног друштва (трансфери у оквиру компанија) и
- 3) независни професионалци.

Категорија упућених лица (преостала на основу ГАТС споразума) на основу уговора о набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми у периоду који није дужи од 90 дана у року од шест месеци или у периоду на који је закључен уговор у зависности од тога који је период краћи, представља преузету обавезу Републике на основу Билатералног протокола о либерализацији тржишта роба и услуга између Републике Србије и Швајцарске Конфедерације, усвојеног на седници Владе Републике Србије од 26. маја 2011. године (Закључак 05 Бр: 335-3858/2011) и обухваћена је чланом 3. став 4. тачка 5) закона, као категорија лица која су изузета од примене услова прописаних законом, с обзиром на дужину трајања њиховог боравака.

Радна дозвола за посебне случајеве запошљавања, када се ради о обављању сезонских послова, стручном усавршавању, специјализацији, стицању квалификација или обуци, раду независних професионалаца, ученика или студената који имају мање од 26 година живота и у случају дневних радних миграната издаје се под условима да послодавац:

1) шест месеци пре подношења захтева за радну дозволу за запошљавање није доносио програм решавања вишка запослених;

2) није пронашао држављане Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странца са личном радном дозволом одговарајућих квалификација са евиденције организације надлежне за послове запошљавања, у периоду од три месеца пре подношења захтева;

3) приложи предлог уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада, у складу са законом.

У случају када се ради о упућеним лицима која су запослена код другог послодавца и кретању у оквиру привредног друштва посебни услови су прописани у даљем тексту.

Радна дозвола за обављање сезонских послова издаје се на захтев послодавца чији послови имају сезонски карактер у области пољопривреде, шумарства, грађевинарства или других делатности које карактерише привремено значајно повећање обима посла, ради запошљавања странца који има одобрење за привремени боравак, под условом да странац запошљава у периоду дужем од 90 дана, а не дуже од шест месеци у току године. Ова радна дозвола се издаје под истим условима као и друге радне дозволе, осим што је услов који се односи на дужину тражења одговарајућих радника регулисан тако да

се ова дозвола издаје уколико послодавац није пронашао држављане Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странца са личном радном дозволом, одговарајућих квалификација са евиденције организације надлежне за послове запошљавања, у року од пет радних дана од дана исказивања потребе за запошљавањем.

Радна дозвола за стручно усавршавање, специјализацију, стицање квалификација или обуку издаје се на захтев послодавца који има програм стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обуке ради запошљавања странца који има одобрење за привремени боравак, под условом да се странац запошљава на период који није дужи од једне године. Међутим, када програм стручног усавршавања, специјализације, стицања квалификација или обуке не може бити завршен до истека једне године, радна дозвола се може продужити још до годину дана, сем у области медицине, када се радна дозвола може продужити за време које је потребно за добијање квалификације.

Радна дозвола за упућена лица издаје се на захтев послодавца ради обављања послова или вршења услуга са упућеним странцем који је запослен код страног послодавца који има уговор са домаћим послодавцем на основу кога обавља послове на територији Републике. На упућена лица од стране страног послодавца регистрованог за обављање делатности у држави са којом Република има закључен међународни споразум којим се регулише упућивање, примењују се одредбе тог споразума. Ова радна дозвола издаје се ако је странцу одобрен привремени боравак, ако постоји закључен уговор између послодавца за кога се врше услуге и страног послодавца који обавезно садржи место и рок за обављање посла и ако је упућени радник запослен код страног послодавца најмање једну годину а за упућивање поседује акт свог послодавца на основу кога се сагледава начин остваривања права и обавеза из рада, као и начин смештаја и исхране за време боравка и рада у Републици. Ова дозвола издаје се за период који није дужи од једне године, односно за период за који је закључен уговор између послодавца за кога се врше услуге и страног послодавца.

Изузетно, радна дозвола за упућена лица ради обављања послова по основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес, у периоду дужем од 90 дана, издаје се за период потребан за обављање посла.

Напомињемо да је на основу захтева чланица СТО прописано да се радна дозвола за упућена лица издаје за период који

није дужи од једне године, односно, за период за који је закључен уговор између послодавца за кога се врше услуге и страног послодавца.

Радна дозвола за кретање у оквиру привредног друштва издаје се на захтев организационе јединице страног послодавца регистроване у Републици, у циљу привременог премештања свог запосленог на рад у ту организациону јединицу, под условом да је странац у том привредном друштву запослен најмање годину дана на пословима руководиоца, менаџера или специјалисте за поједине области (кључно особље), као и да ће у Републици обављати исте послове. Ова дозвола се издаје на период док траје привремени боравак, али не дужи од једне године.

Радна дозвола за независног професионалца, односно страно физичко лице - предузетник регистрован у иностранству који на основу непосредног уговора са домаћим послодавцем или крајњим корисником услуга обавља послове на територији Републике, издаје се на захтев тог корисника услуга. Ова дозвола издаје се под условима да независни професионалац поседује одобрење за привремени боравак, да има закључен уговор са домаћим послодавцем или крајњим корисником услуга који обавезно садржи рок за обављање посла не дужи од годину дана и да поседује одговарајућа академска звања и/или техничке квалификације и релевантно радно искуство у струци. Период на који се издаје ова дозвола је онај који је потребан обављање посла али не дужи од годину дана

Радна дозвола за ученика или студента у Републици који има мање од 26 година живота, издаје се на захтев послодавца, односно омладинске или студентске задруге, за обављање послова у трајању дужем од 10 сати недељно или 40 сати месечно. Обављање ових послова може да траје најдуже 20 сати недељно, односно 80 сати месечно, осим у периоду када не трају наставне активности.

Радна дозвола за дневног радног мигранта, односно странца који се запошљава на територији Републике а враћа се сваки дан или најмање једном недељно у државу где има пребивалиште, издаје се на захтев послодавца ради запошљавања странца који има одобрење за привремени боравак, за време трајања тог боравка.

Радна дозвола за samozapošljavanje (члан 25)

Радна дозвола за samozapošljavanje издаје се на захтев странца који има одобрење за привремени боравак у Републици.

Приликом подношења захтева за издавање ове радне дозволе, странац доставља: изјаву о врсти, трајању и обиму активности којима планира да се бави; доказ да има одговарајуће квалификације за обављање конкретне делатности; предуговор или уговор о располагању пословним простором у смислу власништва или закупа; доказ да располаже одговарајућом опремом за обављање

конкретне делатности; изјаву о броју и структури држављана Републике, лица која имају слободан приступ тржишту рада или странаца са личном радном дозволом које планира да запосли. Странац који добије радну дозволу за samozapošljavanje у обавези је да у року од 90 дана од дана добијања радне дозволе отпочне обављање делатности, односно да се samozapošli, у супротном ће дозвола бити поништена.

Период на који се издаје радна дозвола за samozapošljavanje зависи од дужине боравка коју то лице поседује. Тако, радна дозвола за samozapošljavanje издаје се на период док траје одобрење за привремени боравак, а најдуже на годину дана уз могућност продужења под условом да странац докаже да наставља обављање истог посла под условима под којима је добио дозволу.

ОГРАНИЧАВАЊЕ ЗАПОШЉАВАЊА СТРАНАЦА (ЧЛ. 26-27)

Овим члановима законодавац уводи могућност ограничавања броја странаца којима се издају дозволе за рад путем система квота што је у складу са правилима СТО и ЕУ. Тако, закон предвиђа да Влада одлуком може да ограничи број странаца којима се издаје дозвола за рад, односно утврди квоту, у складу са миграционом политиком и стањем и кретањем на тржишту рада, што може бити нпр. у случају: наглог повећања стопе незапослености или смањења обима послова у Републици, у појединим делатностима, гранама, на појединим подручјима или у појединим занимањима; постојања великог броја вишка запослених код послодаваца на територији Републике; мање потребе за запошљавањем и радом странаца која је резултат активне политике запошљавања; или у случају постојања других поремећаја на тржишту рада, ако је извесно да ће на тај начин поремећаји бити ублажени.

Ова одлука доноси се у складу са миграционом политиком и стањем и кретањем на тржишту рада, на предлог министарства надлежног за послове запошљавања уз претходно прибављено мишљење Социјално-економског савета и организације надлежне за послове запошљавања.

Ограничавање запошљавања странаца, због општег интереса, личних својстава или преузетих обавеза од стране Републике, не примењује се на странца који подноси захтев за: личну радну дозволу осим личне радне дозволе која се издаје на захтев посебне категорије странца; радну дозволу за стручно усавршавање, специјализацију, стицање квалификација или обуке; запошљавање на пословима у области културе, спорта, науке и других делатности уколико је обављање послова везано за личност, односно знања и искуства странца; радну дозволу за кретање у оквиру привредног друштва;

радну дозволу за упућена лица ради извођења радова на основу уговора о набавци робе, набавци или закупу машина или опреме и њене испоруке, инсталирања, монтаже, оправке или обучавања за рад на тим машинама или опреми, као и другој врсти уговора којим се испољава општи друштвени интерес, у периоду који је дужи од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику; дневне радне мигранте; и лица која обављају наставу у школским установама на језику и писму националних мањина.

Квота се не примењује и на странца који има слободан приступ тржишту рада, односно на држављане држава чланица ЕЕП и Швајцарске Конфедерације и њихове чланове породица (што је уређено чланом 5. закона). Потребно је напоменути да и ова одредба почиње да се примењује даном стицања пуноправног чланства ЕУ до када се на држављане ових држава примењују услови за запошљавање странца предвиђени самима законом.

ОБАВЉАЊЕ ПОСЛОВА НА ОСНОВУ ПРИЈАВЕ РАДА (ЧЛ. 28– 29)

Пријава рада јесте пријава обављања послова од стране странца који нема дозволу за рад и подноси се организацији надлежној за послове запошљавања ради сагледавања броја и структуре странаца који у Републици остварују право на рад, у пуном смислу. Ова пријава се подноси за странца:

7) који има пријаву боравка до 90 дана, а запошљава се у Републици не дуже од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

8) дневног радника мигранта уколико обавља послове у трајању краћем од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

9) упућеног на рад у Републику ради извођења радова на основу уговора о дугорочној производној кооперацији, преносу технологија и страним улагањима, као и упућеног од стране страног послодавца регистрованог за обављање делатности у држави са којом Република има закључен међународни споразум којим се регулише упућивање запослених;

10) власника, оснивача и заступника правног лица, као и члана органа тог правног лица или његове организационе јединице регистроване за обављање делатности у Републици, у складу са законом, ако није у радном односу у том правном лицу а његов боравак траје дуже од 90 дана у року од шест месеци од дана првог уласка у Републику;

11) који има статус ученика или студента и има мање од 26 година живота, а обавља послове у трајању краћем од 10 сати недељно, односно 40 сати месечно;

12) који лично обавља привремене образовне, спортске, уметничке, културне и друге сличне активности, у организацији овлашћених организација, државних органа или органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе и пратеће особље, у периоду дужем од 90 дана у року од шест месеци, рачунајући од датума првог уласка у Републику.

Пријава рада подноси се организацији надлежној за послове запошљавања и за држављане ЕЕП и Швајцарске Конфедерације и та одредба ступа на снагу даном стицања пуноправног чланства ЕУ.

Пријаву рада подноси послодавац, организатор активности или сам странац и уз њу доставља пријаву боравка и правни основ за обављање посла, на обрасцу који општим актом утврђује организација надлежна за послове запошљавања. О подношењу пријаве рада издаје се потврда одмах по подношењу пријаве.

ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА ДОЗВОЛЕ ЗА РАД (ЧЛ. 30–35)

Законом је уређено да поступак издавања, продужења, поништавања и престанка важења дозволе за рад спроводи организација надлежна за послове запошљавања–Национална служба за запошљавање као поверене послове, у складу са законом којим се уређује општи управни поступак. Та служба је у обавези да податке од утицаја на решавање води у складу са начелима заштите података о личности, ефикасности, економичности, савесности и одговорности.

О поднетом захтеву у првом степену одлучује надлежни подручни орган организације надлежне за послове запошљавања, одређен статутом, и то би била филијала, док је другостепени орган директор организације надлежне за послове запошљавања.

Против донетог решења може се изјавити жалба, осим ако се одбија издавање дозволе за рад на основу одлуке Владе којом је утврђена квота, када се може покренути управни спор, као и што се против коначног решења организације надлежне за послове запошљавања тужбом може покренути управни спор пред надлежним судом, у складу са законом.

Издавање и продужење дозволе за рад (чл. 32–33)

Дозвола за рад издаје се за период који је назначен у захтеву за издавање дозволе, а најдуже на временски период на који траје боравак странца. Дозвола за рад се може продужити, ако су у моменту подношења захтева за продужење испуњени услови за њено издавање.

Захтев за издавање, односно продужење дозволе за рад подноси се према месту привременог боравка, сталног настањенја, седишту послодавца, односно месту где се рад обавља, у зависности од врсте саме дозволе. Захтев за продужење дозволе за рад подноси се најкасније у року од 15 дана пре истека рока важења претходне дозволе.

Захтев за издавање радне дозволе за самозапошљавање може се поднети преко Агенције за привредне регистре истовремено са захтевом за регистрацију ако се облик обављања делатности региструје у том органу.

Обрасце захтева за издавање, односно продужење дозволе за рад, начин доказивања чињеница од утицаја на доношење решења, ближе уређење начина издавања и садржај дозволе за рад општим актом прописује организација надлежна за послове запошљавања.

Поништај дозволе за рад (члан 34)

Законом је прописано да ће се дозвола за рад поништити ако:

5) странац обавља послове за које није издата дозвола за рад или ако ради код другог послодавца;

6) је дозвола за рад издата на основу неистинитих или фалсификованих података;

7) странац не отпочне са радом у року од 15 дана од дана издавања радне дозволе за запошљавање;

8) странац коме је издата дозвола за самозапошљавање не отпочне са обављањем послова у року од 90 дана од дана добијања дозволе.

Решење о поништају дозволе за рад доноси се по пријави наведених околности или по службеној дужности, с обзиром да се до сазнања може доћи на различите начине. Тако је инспектор рада дужан одмах да обавести организацију надлежну за послове запошљавања ако у поступку инспекцијског надзора утврди да странац обавља послове за које није издата дозвола за рад или ако ради код другог послодавца, а сам странац је дужан да обавести организацију надлежну за послове запошљавања о чињеници да није отпочео са обављање делатности у року од 90 дана од дана добијања дозволе.

Престанак важења дозволе за рад (члан 35)

Дозвола за рад престаје да важи из различитих објективних или субјективних разлога, и то: истеком рока на који је издата; одрицањем; престанком уговора о раду или другог уговора којим се остварују права по основу рада у складу са законом, односно престанком рада странца који поседује одобрење за привремени боравак у Републици; губљењем својства предузетника или

престанком правног лица пре истека рока важења радне дозволе за запошљавање; престанком права на стално настањење или привремени боравак у Републици; из разлога заштите јавног поретка или безбедности Републике и њених грађана; стицањем држављанства Републике; у случају смрти или ако странац борави ван Републике дуже од шест месеци непрекидно.

У циљу правовременог сагледавања разлога органи који су задужени за обављање послова који се односе на боравак и остваривање права на рад странаца, односно Национална служба и Министарство унутрашњих послова, дужни су да сарађују и међусобно размењују податке. Тако је министарство надлежно за унутрашње послове дужно да обавести Националну службу за запошљавање о околностима које су од утицаја на престанак важења дозволе за рад. Са друге стране, и странац или његов послодавац дужни су да обавесте Националну службу за запошљавање о околностима које зависе од њихове воље а од утицаја су на престанак важења дозволе за рад.

Решење о престанку дозволе за рад доноси се по пријави наведених околности или по службеној дужности.

Евиденција и сарадња (чл. 36. и 37)

Национална служба за запошљавање, као организација која обавља послове у вези остваривања права на рад странаца као поверене послове, дужна је да води базу података о:

- 4) дозволама за рад;
- 5) потврдама о пријави рада;
- 6) странцима који остварују право на рад у складу са овим законом.

Сви органи и организације који обављају послове везане за боравак и остваривање права на рад и других права странаца, као и организације послодаваца и синдиката, дужни су да међусобно сарађују и размењују потребне информације у вези остваривања права странца, као и да сарађују и са таквим органима и организацијама у иностранству.

НАДЗОР (ЧЛ. 38–39)

Надзор над применом овог закона врше министарство надлежно за послове запошљавања (имајући у виду да је то већ регулисано Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Сл. гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10) као надзор над радом и актима Националне службе у делу који се односи на поверене послове) и Инспекторат рада, преко инспектора рада, што је уређено овим законом.

Начин утврђивања ових одредаба произашао је и из **Директиве** 2009/52 о минималним стандардима у погледу санкција и мера против послодаваца који запошљавају држављане трећих држава који нелегално бораве у државни чланици. Директива захтева од држава чланица да забране запошљавање лица која нису држављани ЕУ, а који ту илегално бораве. Кршење забране запошљавања подлеже финансијским санкцијама и/или плаћањем трошкова повратка, као и могућношћу привремене забране обављање делатности послодавца који запошљава нелегалне раднике или прописивања других врста санкција којима се на озбиљан начин доказује намера очувања тржишта рада у земљама ЕУ.

Прописима је већ регулисано да је, у вршењу инспекцијског надзора, инспектор рада овлашћен да решењем наложи послодавцу да у одређеном року отклони утврђене повреде, те да је дужан је да инспектора обавести о предузетим мерама, у року утврђеном решењем инспектора.

У вршењу инспекцијског надзора, инспектор рада је такође овлашћен да наложи послодавцу да странцу који је запослен код тог послодавца супротно одредбама закона, обезбеди и трошкове напуштања територије Републике у случају кад странац у Републици у складу са законом борави незаконито.

У вршењу инспекцијског надзора, инспектор рада је овлашћен да послодавцу наложи привремени престанак рада у случају кад код истог послодавца два и више пута утврди незаконито запошљавање странаца, односно запошљавање странца супротно одредбама овог закона или ако код истог послодавца супротно одредбама овог закона утврди запошљавање већег броја странаца. Против решења инспектора рада увек може се уложити жалба.

Казнене одредбе (чл. 40–42)

Казненим одредбама предвиђају се одговарајуће казне за непоштовање одредаба закона усклађене са Законом о прекршајима, и то како за послодавца који запошљава странца, тако и за самог странца и Националну службу за запошљавање.

Прелазне и завршне одредбе (чл. 43–47)

Овим одредбама је предвиђено да странци који су засновали радни однос или раде на основу одобрења за заснивање радног односа која су издата по прописима који су били на снази до дана почетка примене самог закона настављају да раде до истека рока на које је одобрење издато.

Национална служба за запошљавање је дужна да донесе општа акта и усклади организацију на основу овлашћења из овог закона, у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу, до када се

примењују сада важећа подзаконска акта, уколико нису у супротности са овим законом.

Даном почетка примене овог закона престаје да важи Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр.11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05–др. закон), а сам закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, док одредбе које се односе на слободан приступ тржишту рада држављана ЕУ почињу да се примењују даном стицања пуноправног чланства ЕУ.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити додатна финансијска средства у Буџету Републике.

V. АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА

1) На кога ће и како ће највероватније утицати решења у закону?

Решења из овог закона утицаће на странце који се запошљавају – остварују право на рад у Републици Србији, било да заснивају радни однос или закључују други уговор којим се остварују права по основу рада или се самозапошљавају, односно отпочињу обављање предузетничке делатности или оснивају привредно друштво. Решења из закона ће такође утицати и на све привредне субјекте који запошљавају странце.

Утицај који овај пропис производи је свакако позитиван, јер се област издавања дозволе за рад прецизно регулише у односу на поједине категорије странаца и чланове њихових породица, што до сада није био случај. Такође и дужина трајања дозволе за рад везује се за дужину трајања боравка и усаглашава са одредбама прописа којима се регулише боравак странаца, што такође до сада није био случај. Из наведених разлога у пракси су стваране различите недоумице, није било јасно у којим случајевима и под којим условима странци морају да, поред боравка имају и одобрење за рад, послодавци су имали сумње у вези поштовања одредаба постојећих прописа ако радно ангажују лица без претходног одобрења, из постојећег закона нису биле изузете одређене категорије лица што је општи интерес и сл. Са друге стране, странцима се омогућава остваривање једнаких права на рад и запошљавање, као и држављанима Републике, што је обавеза у односу на како Конвенције

МОР-а, тако и право ЕУ, које се доношењем овог закона транспонује у правни систем Републике.

Позитивни ефекти Предлога закона првенствено су: потпуно регулисање материје која се односи на запошљавање странаца у складу са савременим токовима у вези кретања радника и остваривања права на рад, као и усаглашавање са другим позитивним прописима; омогућавање запошљавања и самозапошљавања странаца под прецизно уређеним условима и у тачно утврђеним периодима; омогућавање остваривања права на спајање породице у одређеним случајевима, остваривање права у вези незапослености и других специфичних права, у складу са законом; могућност утврђивања квоте, односно ограничења броја странаца који остварују права на рад у складу са стањем и кретањем на тржишту рада у Републици; прецизно регулисање поступка издавања дозволе за рад што доприноси убрзању и поједностављењу процедура; хармонизација домаћих прописа из ове области са прописима ЕУ, на основу чега се на начин једнообразан замљама ЕУ регулише целокупна област; превазилажење досадашњих проблема у пракси и недоумица које досадашњи пропис изазива; сагледавање укупног броја и кретања странаца који остварују права по основу рада у Републици; регулисање обухватног надзора над применом закона у смислу прописивања адекватних санкција према лицима који омогућавају нелегалан рад и боравак странцима, што за последицу може да има извршење низа кривичних дела и др.

2) Какве трошкове ће примена закона створити грађанима и привреди (нарочито малим и средњим предузећима)?

Примена закона неће створити трошкове ни грађанима ни привреди, с обзиром да се овим прописом не уређује никаква финансијска обавеза.

3) Да ли су позитивне последице доношења закона такве да оправдавају трошкове које ће он створити?

Овај закон нема за последицу стварање трошкова, с обзиром да не предвиђа финансијске обавезе, а његово спровођење у смислу обављања послова поверено је органима који постоје и до сада су обављали исте послове (Национална служба за запошљавање, Министарство унутрашњих послова, Инспекторат за рад).

4) Да ли се законом подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишна конкуренција?

Закон нема директног утицаја на стварање нових привредних субјеката и тржишну конкуренцију. Једини утицај по овом питању јесте отклањање досадашњих нејасноћа у смислу прецизног регулисања могућности добијања дозволе за рад и оснивања нових привредних субјеката од стране странца, као и омогућавања обављања послова који се односе на успостављање пословних контаката без обзира на услове из закона.

5) Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о закону?

Закон је у поступку утврђивања послат на мишљење свим релевантним органима и организацијама, као и Социјално-економском савету, док су у радној групи за његову израду учествовали представници: Министарства економије и регионалног развоја, Министарства рада и социјалне политике, Министарства унутрашњих послова, Министарства спољних послова, Комесаријата за избеглице и Националне службе за запошљавање, а током његове израде вршене су и консултације са професорима Правног факултета у Београду, Канцеларијом за европске интеграције, Агенцијом за регистар привредних субјеката и страним консултантима у оквиру пројекта Подршка националним напорима за промоцију запошљавања младих и управљање миграцијама.

6) Које ће се мере током примене закона предузети да би се остварило оно што се доношењем закона намерава?

Законом се предвиђа доношење подзаконских аката ради ближег уређивања поступка издавања дозволе за рад и утврђивања начина доказивања појединих чињеница, у року од шест месеци од дана ступања на снагу закона. Организоваће се обуке и информативни састанци са запосленима у органима и организацијама који су задужени за обављање појединих послова утврђених овим законом, спремиће се информативни материјал и брошуре које ће бити доступне у свим организационим јединицама Националне службе за запошљавање како би заинтересовани били прецизно обавештени о новинама, материјал ће бити доступан и на интернет страницама надлежног министарства и Националне службе.

Министарство економије и регионалног развоја надлежно је за спровођење овог закона, за његову уједначену примену на територији Републике, као и за давање мишљења о његовој примени, док, како је то предвиђено инспекцијски надзор над испуњавањем услова за запошљавање странаца врши Инспекторат рада, такође јединствено на целој територији Републике.